

סוף מעשה במחשבה תחילה

נקודת מחשבה מפרשת השבוע לחיי המעשה

בידוד נעים

חגיגית לבית הכנסת במחנה הפליטים. למרות ההמולה הרבה הבחין רבי אליעזר ביהודי שעמד בצד ונראה מריר וכעוס כולו. הוא ניגש אליו, אחז בזרועו ושאל בשקט: "אמור לי יהודי יקר, למה אתה כועס על ריבונו של עולם?"

ויזנטל סיפר בתגובה לגר"א סילבר על מעשה שראו עיניו בהיותו במחנה מאוטהאוזן, מעשה ששבר אותו. בין רבבות היהודים שהגיעו למחנה מהונגריה, הצליח יהודי אחד להגניב למחנה סידור. אוצר שאין לתאר את שוויו במילים. מסירות הנפש של היהודי להבריח סידור למחנה מתחת לאפס של הצוררים, עוררה בוויזנטל התפעלות רבה.

אך ההתפעלות הוחלפה עד מהרה בכעס ואכזבה: היהודי הזה לא ביקש לזכות יהודים. הוא דאג לחייו. הוא ידע שתמורת סידור ניתן לעשות עסקים טובים, ואת הסידור השאיל למי שהיה מוכן לוותר משלו על חלק מקצבת המזון היומית. התור הארוך שתמיד נכרך אחריו - הבהיר שהחוש העסקי שלו היה מפותח ביותר.

ויזנטל ראה בזה ניצול ציני של רגשי קודש שבערו בלב האסירים היהודים. הוא כעס. לא רק כלפי היהודי. אלא כלפי היהדות.

"איזה טיפש אתה", סנט בו רבי אליעזר בחיבה, כפי שתיאר לימים ויזנטל בהתרגשות את התשובה שקיבל, "במקום להסתכל על ההמונים שהסכימו לוותר על פת הלחם שלהם לאיש הרע, אתה מסתכל על האיש הרע

"תראה איזה יופי", מתרגשת בת התשעים לעומת בעלה. "זה באמת גן עדן כמו שמספרים".

זוג הזקנים שבחייהם ובמותם לא נפרדו ועלו יחד השמימה, סבבו בגן עדן ולא הפסיקו להתפעל.

"ולחשוב שיכולנו להיות פה כבר לפני עשר שנים", הזעיף הקשיש פנים, "אם לא ההתעקשות שלך על קמח מלא..."

...

"תזכרו!" מבקש מאיתנו הקב"ה בפרשת השבוע: "וזכרת את כל הדרך אשר הוליכך ה' אלוקיך במדבר זה ארבעים שנה".

אז מה היה לנו שם? ארבעים שנה של הליכה במדבר "למען ענותך, לנסותך, לדעת את אשר בלבבך התשמור מצוותי אם לא. ויענך, וירעיבך"...

ריבונו של עולם, בשביל מה זה טוב? מישהו נהנה מקריאת סיפורי הזוועה של העם היהודי? האם חסרות לנו צרות היום שאנחנו צריכים לזכור גם את הצרות של דור המדבר???

יהודי אחד עמד בצד ולא רקד. ולא, לא היה זה בשל הרגל האחת שהייתה חסרה לו. פניו היו זועפות וקשות. קראו לו שמעון ויזנטל, לימים מקים 'מרכז שמעון ויזנטל' להעמדת פושעי מלחמה נאצים לדין.

השמחה במחנה העקורים, שזכו לאחר שנות הסבל לחירות, רבתה: הגאון רבי אליעזר סילבר הגיע מארה"ב לדאוג לרווחתם הרוחנית והגשמית של הניצולים, ואף הביא להם ספר תורה. כעת נערכה הכנסת ספר תורה

תסתכל על ההמון תתעלם מהבודד

לזכור צרות? בשביל מה???

דור יוצאי מצרים היו חייבים להתמרק ממאתיים שנות גלות מלכלכת. כדי להיכנס לארץ נקיים. כל זה לא היה קורה בלי הייסורים שנועדו לנקות אותם רוחנית.

וזה קשור גם אלינו: "כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלוקיך מייסרך". לייסורים הללו יש תכלית. הם לא פה כדי להחטיף; כדי להתנקם. הם פה רק כדי לנקות; לזכך.

• • •

איך מתחזקים בזמן שכואב עם הידיעה שבסוף יהיה טוב?

תלוי על מה בוחרים להסתכל. אחד רואה 'גן עדן' השני רואה 'קמח מלא'...

נכון, היה "ויענך, וירעיבך", אבל היה גם "ויואכילך את המן... שמלתך לא בלתה מעליך ורגלך לא בצקה". יש כל כך הרבה רגעים טובים שעוברים לנו בחיים מתחת לרדאר.

אם כבר בוחרים **לבודד** אירוע מסוים ולהעצים אותו - למה להסתכל על ה'רע'?

תסתכלו על ה'טובים'! הם נמצאים בכל מקום.

כי הטוב יודבק בטוב

שלקח מהאנשים הטובים!?"...

"למחרת כבר הלכתי לבית הכנסת להתפלל", סיפר ויזנטל. "תשובתו של הרב סילבר העניקה לי שני צדדים לכל מראה של רוע. ככל שהקושי גדול בצד אחד - כך ניתן להתפעל מהגדולה ואצילות הנפש בצד שכנגד..."

ב'ספר הליקוטים' מבאר הגה"ק רבנו חיים ויטאל: כשאדם משתדל, מתאמץ, מנסה ובסך הכלי הוא 'בסדר', והוא מקבל עונש - זה גורם לו להתמרמר. טבעי.

עכשיו תיזכרו בניסיונות שלכם להתגבר, לקיים את הנאמר ב'שולחן ערוך', לעבוד על המידות, לתת משלכם לאחרים. בסוף בסוף, אחרי כל הכישלונות - יש פה המון רצון טוב מצד כל אחד להיות בסדר עד כמה שניתן.

ואז נופל 'תיק' משמים. סיפור משפחתי כואב, הליך רפואי מסובך ומסוכן, מוות של אדם קרוב - כל אלו עלולים לערער את אמונתו של האדם. במקום קטן וחלש בלב מישהו מנסה לזעוק 'אין צדק בעולם'...

בדיוק בשביל זה - מבאר רבי חיים ויטאל - מבקשת התורה בפרשתנו: תזכור!

"ומלתם את ערלת לבבכם" (י, טז)

באחת מנסיעותיו של הרה"ק רבי שלום מפרוהובישט ביקש להיכנס לפונדק השייך ליהודי שנודע כקמצן מופלג.

משנכנס, ביקש הרבי מבעל הבית שיגיש לפניו 'לחיים'. מפאת אי הנעימות הגיש בעל הפונדק כוסית 'לחיים' קטנה. רבי שלום ביקש ממשמשו שיוציא 'מזונות' משלהם ויוכלו לברך מזונות ושהכל. לאחר שבירך הרה"ק מפרוהובישט טעם מעט מן המשקה, אך לא שתה 'לחיים' עם בעל הבית. לאחר רגעים ספורים קם ויצא מן הפונדק להמשיך בדרכו.

לאחר שעברו מרחק מסוים מן הדרך, ראו את בעל הפונדק רודף אחריהם. לאחר זמן מה הצליח הפונדקאי להשיג את העגלה, השתטח על הרצפה לרוחב הדרך ולא נתן לסוסים להמשיך. "אני רוצה את הרבי לברית מילה", הודיע למשמש. "זה עתה היינו אצלך בבית", תמה המשמש. "לא היה שם שום דבר שמזכיר ברית מילה".

"אני מתכוון לברית מילה אחרת", השיב הקמצן. "ומלתם את ערלת לבבכם". רבי, פנה הפונדקאי אל הרה"ק רבי שלום, "מוכן אני לתת לכם את כל רכושי".

"איני צריך לרכושך", השיב לו הרה"ק מפרוהובישט ונסע לדרכו. מאותו יום והלאה נהפך לבו של הפונדקאי והוא נעשה בעל צדקה מופלג.

"ועתה ישראל מה ה' אלוקיך שואל מעמך כי אם ליראה" (י, יב)

בגמרא (מנחות מג:): "תניא היה רבי מאיר אומר חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום, שנאמר 'ועתה ישראל מה ה' אלוקיך שואל מעמך'".

ובתוספות הסבירו בשם רש"י שאת המילה 'מה' קוראים 'מאה', וזה מה שדורש הקב"ה מיהודי, שיברך מאה ברכות בכל יום.

ולכאורה, יש להבין: מה שייכות יש בין מאה ברכות בכל יום, לבין סופו של הפסוק "כי אם ליראה את ה' אלוקיך".

ותירץ הגאון רבי בצלאל ראקוב, גאב"ד גייטסהעד, על פי דברי הרמב"ם בהלכות ברכות (פ"א ה"ג): "וכשם שמברכין על ההנייה (-ההנאה) כך מברכין על כל מצווה ומצווה, ואחר כך יעשה אותה. וברכות רבות תיקנו חכמים דרך שבח והודיה ודרך בקשה, **כדי לזכור את הבורא תמיד**" וכו'.

מעתה תבואר לשון הפסוק כמין חומר: "מה ה' אלוקיך שואל מעמך", כדרשת חז"ל שתברך מאה ברכות בכל יום, ומאחר שתברך אותן כדת וכדין במתינות ובכוונה, תזכור את הבורא ותגיע לאט לאט לדרגת "ליראה את ה' אלוקיך"...

יהי 'כן' - ה' עמכם

שנותנת התורה ליהודי, בכל פעם שהוא נתקל בדבר המונע ממנו לעשות רצון ה':

"הכלל הוא: אם יבוא לאדם איזה מניעה חס ושלים לעבדות הבורא ברוך הוא, העיקר שלא יעלה שום מורא ופחד על ראשו ואז בוודאי בעזרת הבורא ברוך הוא לא יזיק לו".

והוא רומז בלשון הפסוק: "כי תאמר בלבבך רבים הגויים האלה ממני", מותר לך לפחד ולהביע את רגשותיך, אולם התורה מעניקה לך עצה "איכה אוכל להורישם?" על ידי "לא תירא מהם".

אם לא תפחד - תצליח!

...

כשאדם מספר לעצמו שהוא 'לא יכול', אפילו דבר שאינו מסובך לביצוע, כמו ללמד שיעור לבחורים (שבתוכם יושב מחלל שבת), יכול להפוך לבלתי מושג. הרגש ישתולל והמילים יתבלבלו. ככה אי אפשר ללמד.

קל וחומר כאשר לב האדם מפחד ומהסס לצאת למלחמה. לכן אומרת התורה: "אל תאמר כן" שאתה מפחד.

תשנן לעצמך מילות אמון וחיזוק, בכוחות, ביכולת, באפשרות.

אמור לעצמך: "אני יכול!"

וכסיום דברי ה'קדושת לוי': "ואז בוודאי תוכל להורישם" - - -

האחראי על הישיבה, הרי שכל מה שיתרחש בה יהיה בסמכותו.

וכיון שאין הקב"ה נותן לאדם ניסיון שאינו יכול לעמוד בו, הרי שאף אם אותו מגיד שיעור טוען שהוא 'לא יכול' למסור שיעור למחלל שבת, הרי שה'חזון איש' - כאחראי על הישיבה - 'יכול'...

בשלושת הימים הבאים סגר ה'חזון איש' את ספריו בשעה היעודה וצעד לישיבה, כשהוא ממלא את מקומו של אותו מגיד שיעור, כשכמובן

**בשלושת הימים
הבאים סגר ה'חזון
איש' את ספריו
בשעה היעודה וצעד
לישיבה, כשהוא
ממלא את מקומו של
אותו מגיד שיעור**

גם הבחור שנתפס בקלונו משתתף בשיעור.

שנים חלפו ואותו בחור שנכשל - התעלה מאוד בלימודו עד שהפך לתלמיד חכם גדול. כשלולי התערבותו של ה'חזון איש' בשעת מעשה - סביר להניח שהיה נוטש את דרך התורה.

הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב ביאר את לשון הפסוק כעצה טובה

"כי תאמר בלבבך רבים הגויים האלה ממני איכה אוכל להורישם" (ז, יז)

"על כרחך לשון 'דלמא' הוא: שמא תאמר בלבבך מפני שהם רבים לא אוכל להורישם? אל תאמר כן" (רש"י).

ויש להבין: מאחר שהאדם מפחד, מה טעם יש לומר לו "אל תאמר כן"? הוא הרי מפחד.

...

בישיבת 'תפארת ציון' בבני ברק, נתפס בחור כשהוא מחלל את השבת רח"ל. המגיד-שיעור שמע זאת והזדעזע והודיע לבחור שהוא לא יכול יותר להשתתף בשיעורים שלו.

הגיע הדבר לאוזני הגאון רבי אברהם ישעיה קרליץ, ה'חזון איש', שהיה כעין נשיא הישיבה וכל החלטותיו על פיה, והוא שלח לקרוא לאותו מגיד שיעור ושאל אותו: "וכי מי התיר לך לדון דיני נפשות ביחיד?" על סמך מה זורקים בחור.

המגיד-שיעור נבהל מאוד. בדרך כלל ה'חזון איש' לא היה מביע דעות וכמעט שלא הורה לאנשים מה לעשות, אלא אם כן שאלוהו. "אני לא יכול להגיד שיעור למחלל שבת", מגמגם המגיד-שיעור.

ה'חזון איש' לא התווכח. הוא רק אמר שתי מילים: "איך קען" (אני יכול). ולא יסף.

לימים ביאר אחד מתלמידי ה'חזון איש' את העניין: ה'חזון איש' ראה את עצמו אחראי על ישיבת 'תפארת ציון', ואם משמים מינו אותו לתפקיד

חֲשֻבָה לְטוֹבָה

פנינים מפרד"ס התורה

הכניסה לפרדס: "ולימדתם אותם את בניכם... למען ירבו ימיכם" (יא, יט-כא)

כפרי פשוט שכר לבנו מלמד שילמדו תורה. בקושי הצליח המלמד ללמד את הבן הבער מעט פסוקים, ותוך זמן קצר שכח הכל. ראה המלמד כך והחליט שלפחות ילמד אותו להתפלל כראות.

יום אחד נכנס הכפרי לחדר שבו לימד המלמד את בנו והטה אוזן לנלמד. להפתעתו שמע את בנו לומד להגיד 'קדיש'.

"האם אתה רוצה שאמות?" שאל הכפרי בזעם את המלמד. "מי מלמד לך להגיד קדיש בחיי הוריו?!"

"תנוח דעתך", השיב המלמד בחיוך, "אתה תהפוך לזקן מקומט עוד הרבה לפני שהבן שלך ילמד להגיד קדיש כמו שצריך..."

פשט: "כי הארץ אשר אתה בא שמה... והארץ אשר אתם עוברים שמה" (יא, י-יא)

בספר 'בעלי ברית אברם' הביא את דקדוקו של הגאון רבי סולימן אוחנה מתלמידי האריז"ל: א. בפסוק הראשון נאמר "כי הארץ אשר אתה בא שמה". בפסוק השני נאמר "והארץ אשר אתם עוברים שמה", ומה פשר שינוי הלשון. ב. הפסוק השני נראה מיותר לחלוטין.

ותירץ רבי סולימן אוחנה: הפסוק מדבר על שני חלקי ארץ ישראל. הפסוק הראשון "הארץ אשר אתה בא שמה" הולך על ארץ סיחון ועוג, ומשמעותו היא שכבר כבשתם אותה, והיא הפכה לנחלת בני גד ובני ראובן. הפסוק השני "והארץ אשר

אתם עוברים שמה", הולך על ארץ ישראל עצמה, שצריכים לעבור את הירדן כדי להגיע אליה.

על ארץ זו נאמר הפסוק הבא: "ארץ אשר ה' אלוקיך דורש אותה תמיד עיני ה' אלוקיך בה".

רמז: "וגם את הצרעה ישלח ה' אלוקיך בס" (ז, כ)

בספר 'בן איש חי' דרשות, הביא לבאר בדרך רמז: הגלות נקראת 'צרה'. והנה אם לומדים ישראל את התורה שנדרשת ב-ע' פנים (שבעים פנים לתורה), הופכת המילה 'צרה' בתוספת האות ע' - לצרעה.

ואמר הכתוב "וגם את הצרעה ישלח ה' אלוקיך בס", באויבים, "עד אבוד הנשאים והנסתרים מפניך". מבאר ה'בן איש חי' שכאשר יהודים עוסקים בתורה הקדושה, הם מנצחים לא רק את האויבים הגלויים לפניהם, אלא "עד אבוד הנשאים והנסתרים מפניך", גם כוחות הסטרא אחרא יאבדו מפני העוסקים בתורה ב-ע' פנים.

דרש: "ואשב בהר ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי" (ט, ט)

בספר 'שערי תורה' הביא שאלה ששואלים רבים: מפני מה הזכיר משה שלא אכל ולא שתה ארבעים יום, הלא קיימא לן (נדרים טו.) מי שאמר "שבועה שלא אישן שלושה ימים - מלקין אותו וישן לאלתר". אם כן, יכול משה רבנו לציין חידוש הרבה יותר גדול: שלא ישן ארבעים יום.

ומביא לתרץ בשם המגיד מדובנא:

במדרש רבה (בראשית רבה מח, יד) נאמר: "עלת לקרתא הלך בנימוסה", כשמגיעים לעיר מסוימת יש להתנהג לפי מנהג המקום. ומבארים שם חז"ל במדרש שלכך לא אכל משה ולא שתה בהיותו בשמים, כמנהג המלאכים.

לפי דברי המדרש מתרץ המגיד מדובנא שבוודאי שמשה לא ישן בשמים. משום שאילו ישן שם, מנין לו לדעת שמנהג המלאכים שלא לאכול, שמא אכלו בעת שישן?

מכך שאמר שלא אכל במשך ארבעים יום, וזהו מנהג המקום - בכלל מאתיים מנה ועל כרחך שגם לא ישן...

סוד: "כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם" (ח, ג)

בביאור הכתוב "כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם", הביא רבנו האר"י הקדוש שבכל דבר חומרי בבריאה יש ניצוץ רוחני קדוש שמחיה אותו. ניצוץ זה נכנס בחומר מדיבורו של הקב"ה, שברא את העולם באמירה ("בעשרה מאמרות נברא העולם").

ניצוץ קדוש זה, הוא זה אשר מחיה את האדם ומחזיק את הנשמה בקרבו. וזו כוונת הפסוק "כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם", אלא "על כל מוצא פי ה'", שבתוך הלחם, "יחיה האדם".

זהו סוד הברכה על המזון שאוכלים: כי על ידי הברכה מעוררים במזון את החיות הטמונה בו.

ביתר ביאור הוסיף רבנו חיים ויטאל: כפי הכוונה שמכוון האדם בעת ברכות הנהנין על המאכל - כך תרבה הקדושה באותו מאכל...